

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 29 december 2025

Mål nr
Ö 1052-25

PARTER

Klagande

G.S.

Motpart

S.K.

SAKEN

Tillstånd till prövning i hovrätt av mål om avvisande av talan

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts beslut 2025-01-29 i mål Ö 424-25

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen förklarar att kravet på deltagande i informationssamtal i 6 kap. 17 c § föräldrabalken inte hindrar att G.S.s yrkande om vårdnad tas upp till prövning.

Med ändring av hovrättens beslut meddelar Högsta domstolen tillstånd till målets prövning i hovrätten.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

G.S. har yrkat att Högsta domstolen ska meddela tillstånd till målets prövning i hovrätten och ompröva tingsrättens beslut att avvisa hennes talan.

Högsta domstolen har meddelat det prövningstillstånd som framgår av punkten 5.

SKÄL

Bakgrund

1. G.S. ansökte i tingsrätten om stämning mot S.K. och yrkade att vårdnaden om deras gemensamma barn skulle tillkomma henne ensam. I stämningsansökan angav hon S.K.s namn och födelsedatum. Hon angav vidare att S.K.s adress är ”Syrien Aleppo”, att han inte är bosatt i Sverige, att hon inte vet var han befinner sig för närvarande och att hon inte haft kontakt med honom under en längre tid.
2. Till ansökan bifogades ett personbevis. Av detta framgår att S.K., tillsammans med G.S., är vårdnadshavare för barnet. Det framgår vidare att han saknar svenskt personnummer och inte är folkbokförd i Sverige.
3. Tingsrätten förelade G.S. att komplettera stämningsansökan, bland annat med ett intyg som visade att hon hade deltagit i ett informations-samtal hos socialnämnden enligt 6 kap. 17 c § föräldrabalken eller en beskrivning av vilka särskilda skäl hon haft för att inte delta i informations-samtal. I föreläggandet angavs att domstolen kunde besluta att avvisa talan om kompletteringen inte kom in i tid. Någon komplettering kom inte in.

4. Tingsrätten beslutade att avvisa G.S.s talan. Hovrätten har inte meddelat prövningstillstånd.

Frågan i Högsta domstolen

5. Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd och med stöd av 54 kap. 12 a § rättegångsbalken beslutat att pröva frågan om hur 6 kap. 17 c § föräldrabalken ska tillämpas i detta fall. Frågan om meddelande av prövningstillstånd i hovrätten har förklarats vilande.

Informationssamtal som processförutsättning

Krav på deltagande i informationssamtal

6. För att rätten ska få ta upp ett yrkande om vårdnad, boende eller umgänge till prövning när föräldrarna inte är överens i sakfrågan, ska den förälder som framställer ett sådant yrkande ha deltagit i ett informationssamtal. Informationssamtalet ska ha ägt rum inom ett år före det att yrkandet framställs. Kravet på deltagande i informationssamtal gäller inte när ett yrkande om vårdnad, boende eller umgänge redan är upptaget till prövning i målet. Bestämmelser om informationssamtal finns i socialtjänstlagen och i lagen (2021:530) om informationssamtal. (Se 6 kap. 17 c § första stycket föräldrabalken¹.)

7. I ett informationssamtal ska föräldrarna få relevant information som syftar till att de ska hitta den lösning som är bäst för barnet i frågor om vårdnad, boende och umgänge (se 7 § lagen om informationssamtal). Avsikten är att ge föräldrarna information som i förlängningen kan leda till

¹ Paragrafen ändrades den 1 juli 2025 på så sätt att hänvisningen i första stycket till 5 kap. 3 a § i den tidigare gällande socialtjänstlagen ersattes med en hänvisning till 13 kap. 5 § i socialtjänstlag (2025:400). Lagändringen saknar betydelse för de frågor som behandlas i avgörandet.

att de kommer överens. Informationssamtalet ska vara en ingång till andra insatser, exempelvis samarbetssamtal eller familjerådgivning. Samtalet ska, om det inte finns särskilda skäl, äga rum senast inom fyra veckor från begäran och kan ske genom gemensamma eller enskilda samtal (se 5 och 6 §§). För att ett samtal ska leda till så goda resultat som möjligt är utgångspunkten att föräldrarna deltar samtidigt. Det förbättrar förutsättningarna för att de ska kunna träffa en överenskommelse. (Jfr prop. 2020/21:150 s. 57 f.)

8. Informationssamtalet ska normalt ha ägt rum innan talan väcks. Anstånd för att möjliggöra att en förälder deltar i informationssamtal samtidigt som målet handläggs i domstolen bör därför enligt förarbetena normalt inte medges. Föräldrar kan visa att de har deltagit i ett informationssamtal genom att ge in ett samtalsintyg enligt 8 § lagen om informationssamtal eller visa detta på annat sätt. (Se a. prop. s. 145 f.)

Undantag från kravet på deltagande i informationssamtal

9. Även om informationssamtalet inte har ägt rum, får ett tvistigt yrkande om vårdnad, boende eller umgänge ändå tas upp till prövning om det finns särskilda skäl (se 6 kap. 17 c § andra stycket). Bestämmelsen ska enligt förarbetena tillämpas restriktivt (se a. prop. s. 146).

10. Bedömningen av om det finns särskilda skäl ska göras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Det måste då ges stor betydelse om ett informationssamtal kan fylla någon funktion (jfr p. 7).

11. Exempel på vad som kan utgöra särskilda skäl är att en förälder befinner sig utomlands på okänd ort och inte är möjlig att nå eller att en förälder på grund av allvarlig sjukdom eller av andra skäl inte kan delta. I sådana situationer är en samförståndslösning inte möjlig och fyller ofta inte heller något syfte eftersom en ändring av vårdnaden inte kan åstadkommas

på annat sätt än genom ett beslut av domstol. Ett annat exempel på vad som kan utgöra särskilda skäl är att det är angeläget med ett skyndsamt beslut i en vårdnadsfråga för att det finns en risk för att barnet far illa eller förs bort. Undantaget kan också tillämpas om föräldrarna nyligen har deltagit i ett informationssamtal. (Jfr a. prop. s. 62 och 146.)

12. Bedömningen av om det finns särskilda skäl ska ta sin utgångspunkt i vad den förälder som framställer ett tvistigt yrkande anför. Det behöver alltså inte kommuniceras med den andra föräldern. Om domstolen bedömer att det finns särskilda skäl att ta upp yrkandet till prövning, trots att föräldern inte har deltagit i något informationssamtal, ska stämning utfärdas. Ett sådant beslut får enligt 20 kap. 11 § andra stycket föräldrabalken inte överklagas. Bedömningen att det finns särskilda skäl för undantag från kravet ska enligt förarbetena dokumenteras. (Se a. prop. s. 146.)

När ska talan avvisas?

13. Om kravet på deltagande i informationssamtal hindrar att ett yrkande om vårdnad, boende eller umgänge tas upp till prövning ska rätten avvisa samtliga yrkanden i målet avseende sådana frågor (se 6 kap. 17 c § tredje stycket föräldrabalken).

14. Om det, innan tingsrätten har fattat ett avvisningsbeslut, visas att föräldern har deltagit i ett informationssamtal, finns det inte skäl att avvisa talan, även om samtalet har ägt rum efter det att ett tvistigt yrkande framställts till domstolen (jfr a. prop. s. 146).

Rättens utredningsskyldighet

15. Kravet på deltagande i informationssamtal i 6 kap. 17 c § första stycket föräldrabalken utgör en processförutsättning. Om förutsättningen inte är uppfylld, och om undantaget i andra stycket inte är tillämpligt, före-

ligger ett rättegångshinder som rätten enligt 34 kap. 1 § rättegångsbalken självant ska beakta. Rätten har en skyldighet att – när det krävs – verka för att utredningen kompletteras. Hur långt utredningsskyldigheten sträcker sig beror bland annat på vilken typ av mål det är fråga om och vilket slag av rättegångshinder som aktualiseras. (Se ”Den oklara identiteten” NJA 2017 s. 430 p. 11 och ”Det ovissa äktenskapet” NJA 2021 s. 416 p. 7.)

16. Rätten har därutöver en allmän skyldighet att verka för att frågor som aktualiseras i målet blir så klarlagda som är möjligt och att ofullständigheter i parternas framställningar blir avhjälpna (jfr 42 kap. 8 § rättegångsbalken). Vidare har rätten enligt 6 kap. 19 § första stycket föräldrabalken ett ansvar för att se till att frågor om vårdnad, boende och umgänge, inklusive talerätten i sådana mål, blir tillräckligt utredda. (Se ”Den oklara identiteten” p. 15 och ”Det ovissa äktenskapet” p. 8 och 9.)

17. Utredningsskyldigheten i mål om vårdnad, boende och umgänge är med hänsyn till barnets intressen långtgående. Det gäller även vid tillämpning av 6 kap. 17 c § föräldrabalken.

18. Som utgångspunkt ska domstolen när föräldern inte har bifogat ett samtalsintyg till sin stämningsansökan eller på annat sätt visat att han eller hon har deltagit i ett informationssamtal, förelägga föräldern att komplettera sin ansökan (jfr 42 kap. 3 § rättegångsbalken och a. prop. s. 145 f.). Något kompletteringsföreläggande behövs dock inte om föräldern lämnar uppgifter som gör att det framgår att det finns särskilda skäl för undantag från kravet på informationssamtal. I den situationen ska stämning utfärdas.

19. I de fall det inte framgår att det finns särskilda skäl och det beror på ofullständigheter och oklarheter i det som föräldern har anfört ska domstolen verka för att avhjälpa dessa. Det kan ske genom tydliga och preciserade frågor i ett kompletteringsföreläggande eller genom kontakter på telefon.

Bedömningen av frågan i målet

20. G.S. har i stämningsansökan bland annat angett att S.K. inte är bosatt i Sverige, att hon inte vet var han befinner sig och att hon sedan en längre tid inte haft någon kontakt med honom. Det finns inte skäl att ifrågasätta dessa uppgifter, särskilt med hänsyn till vad som framgår av det personbevis hon gett in. Uppgifterna är av ett slag som talar för att det finns särskilda skäl att frångå kravet på deltagande i informationssamtal. Möjligheten att få kontakt med S.K. och genomföra ett informationssamtal med hans deltagande framstår som mycket små. En ändring av vårdnaden av parternas gemensamma barn kan – såvitt kan bedömas – inte åstadkommas på annat sätt än genom en prövning i domstol. Ett informationssamtal enbart med G.S. bidrar i denna situation inte till det huvudsakliga syftet med ett sådant samtal, att föräldrarna tillsammans ska hitta de lösningar som är bäst för barnet.

21. Under dessa förhållanden har det ålegat tingsrätten att pröva om det har funnits särskilda skäl att undanta G.S. från kravet på informationssamtal. I den mån tingsrätten ansett att det funnits oklarheter i de uppgifter om S.K. som G.S. lämnat och som kunnat påverka bedömningen av kravet på deltagande i informationssamtal skulle tingsrätten ha utrett saken närmare, exempelvis genom ett telefonsamtal eller ett mer preciserat föreläggande.

22. De uppgifter som lämnats i stämningsansökan är enligt Högsta domstolens mening tillräckliga för bedömningen att det finns särskilda skäl för undantag från kravet på deltagande i informationssamtal.

Slutsats

23. Kravet på deltagande i informationssamtal i 6 kap. 17 c § första stycket föräldrabalken hindrar inte att G.S.s yrkande om vårdnad tas upp till prövning, eftersom det finns sådana särskilda skäl som avses i andra

stycket. Den i prövningstillståndet ställda frågan ska besvaras i enlighet med detta.

Prövningstillstånd

24. Det finns därmed skäl att meddela prövningstillstånd i hovrätten.

I avgörandet har deltagit justitieråden Dag Mattsson, Malin Bonthron, Stefan Reimer, Cecilia Renfors (referent) och Katrin Hollunger Wågner. Föredragande har varit justitiesekreteraren Oskar Nyqvist.